

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****BÜLENT ERKİLİÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2021/38272

Karar Tarihi : 30/7/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucular : 1. Bülent ERKİLİÇ

2. Gülsen ERKİLİÇ

Vekili : Av. Sine ERKİLİÇ YILMAZ

3. Sine ERKİLİÇ SEREN

4. Sine ERKİLİÇ YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yaşlılık aylığı bağlanırken dikkate alınmayan çalışma günlerinin fiili hizmet süresi hesabına dâhil edilmesi talebiyle yapılan başvurunun reddi işleminin iptali talebiyle açılan davada somut olayın hatalı değerlendirilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1946 doğumlu olan başvuru Bülent Erkiç'a talebi üzerine 1/2/2002 tarihinden bu yana Sosyal Güvenlik Kurumunca (SGK) yaşlılık aylığı bağlanmıştır. Başvurucu; yaşlılık aylığı bağlanırken prim gün sayısının eksik hesaplandığından bahisle eksik sürele ait ikramiye, maaş ve sair özlük haklarının ödenmesi talebiyle SGK'ya başvurmuştur. Başvurucunun iddiası, askerlik hizmetiyle ilgili olarak 1/8/1975-20/6/1977 tarihleri arasındaki 680 gün ile İstanbul Defterdarlığında ifa etmiş olduğu 11/7/1985-23/10/1987 tarihleri arasındaki hizmetine dair 823 günün eksik bildirildiği yönündedir.

3. SGK tarafından talebin zımnen reddi üzerine başvuru, anılan işlemin iptali ile mahrum kaldığı parasal haklarının ödenmesi talebiyle İstanbul 4. İdare Mahkemesi nezdinde dava açmış, yetkisizlik kararı üzerine dosya Ankara 15. İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiştir.

4. Mahkeme 4/9/2018 tarihli kararı ile İstanbul Defterdarlığındaki çalışmalara ilişkin iddia yönünden yargılama devam ederken SGK tarafından başvurunun talebi doğrultusunda düzeltme yapıldığı gerekçesiyle konusu kalmayan uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına, askerlik hizmetine ilişkin iddia yönünden ise davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Davacının askerlik hizmetiyle ilgili 01/08/1975 - 20/06/1977 tarihleri arasında yer alan 680 günün hizmetinden sayılmasına ilişkin başvurusu yönünden ise; davacının muvazzaf askerlik hizmetini asteğmen olarak yapmakta iken tutuklandığı, isnat edilen suçla ilgili yargılamasının beraatle sonuçlanmadığı, 01/08/1974 - 30/07/1975 dönemindeki 1 (bir) yıllık sürenin yedek subaylık hizmetinden sayılarak bu süreye ait emekli keseneği ve karşılıklarının Sosyal Güvenlik Kurumuna ödendiği, 30/07/1975 tarihinden sonrasına ait tutukluluk halinin yedek subaylık hizmetinden sayılmasını gerektiren bir yasal düzenlemenin bulunmadığı anlaşıldığından, davacının askerlik hizmetiyle ilgili başvurusu yönünden dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

5. Başvurucu, gerekçeli karara karşı istinaf talebinde bulunmuş; muvazzaf askerlik hizmetini asteğmen olarak yapmakta iken tutuklandığını, sonrasında eyleminin suç olmaktan çıkarılması nedeniyle beraatine karar verilerek açılan davanın ortadan kaldırıldığını ve bu kararın Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 7/10/1992 tarihli ilamıyla onanarak kesinleştiğini belirtmiştir. 21/6/1927 tarihli ve 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 80. maddesi gereğince beraat ile neticelenen ceza davaları sonucunda tutukluluk sürelerinin hizmetten sayılması gerektiğini belirten başvurucu, beraat kararı dosyaya sunulduğu hâlde Mahkemece hatalı değerlendirme yapıldığını iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca anılan döneme ilişkin olarak Jandarma Genel Komutanlığı tarafından da tutukluluk süresinin askerlik hizmetinden kabul edildiğini ve özlük haklarına ilişkin ödeme yapıldığını belirtmiş, buna dair belgeleri de dosyaya sunduğunu ifade etmiştir.

6. Başvurucunun istinaf dilekçesine ek olarak gönderdiği ceza davasına ilişkin karara göre başvurucu da dâhil 20 sanık hakkında İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından komünizm propagandası yapma suçundan yargılama yürütülmüş ancak dava zamanaşımı süresi dolduğu gerekçesiyle 6/2/1991 tarihli karar ile kamu davasının ortadan kaldırılmasına hükmedilmiştir. Gerekçeli kararın sağ alt köşesinde Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğüne yazılmış ve tasdiklenmiş temyiz bilgisi ise şu şekildedir:

"İş bu karar aslı gibi olup, Yargıtay 9 uncu ceza dairesinin 8534-9028 sayı ve 7.10.1992 tarihli ilamı ile hükümden sonra yürürlüğe giren 3713 sayılı kanunun 23/c maddesine göre sanığın eylemi suç olmaktan çıkarılmış olmakla CMUK.ununun 322 inci maddesi uyarınca duruşma yapılmaksızın BERAATİNE hükmolunmak suretiyle onanmış ve kesinleşmiştir."

7. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından yapılan inceleme neticesinde 3/6/2021 tarihli ve kesin nitelikli karar ile Mahkeme tarafından yapılan değerlendirmenin usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurunun istinaf talebinin reddine hükmedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 30/7/2021 tarihinde öğrendiğini bildirmiş; 31/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Kısmi kabul edilemezlik kararıyla başvurunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) entegrasyon ekranlarından yapılan sorgulamada başvurucu Bülent Erkilic'in 25/5/2023'te vefat ettiği tespit edilmiştir. Başvurucunun mirasçılarına yazılan müzekkere üzerine başvurunun eşi Gülsen Erkilic ile kızları Sesin Erkilic Seren ve Sine Erkilic Yılmaz başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmişlerdir. İsmi geçen kişiler başvurucu olarak dosyaya eklenmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucular; ileri sürülen iddia ve itirazların yargı mercilerince incelenmediğini, başvuruya konu dava dosyasına beraat kararı ve Jandarma Genel Komutanlığının belgesi ibraz edildiği hâlde hatalı değerlendirme yapılarak ceza yargılamasının beraat ile neticelenmediği gerekçesiyle davanın reddedildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısına, SGK ile yapılan yazışma eklenmiş; temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilip edilmediği hususunda ilgili mevzuat ve somut olayın kendine özel koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. SGK tarafından Bakanlığa gönderilen yazıda ise başvurunun İstanbul Defterdarlığındaki çalışmalarına yer verilmiş ve bu kapsamda tesis edilen işlem den bahsedilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şekli adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (*M.B. [GK]*, B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyumsuzluk konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. *Ahmet Sağlam* [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

15. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfilik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu hususun bizzat kendisi usule dair bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargılama mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfilik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yargılama makamlarının delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfilik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (*Ferhat Kara* [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

16. Aşağıdaki hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bir durumun bizzat kendisinin usule dair bir güvenceye dönüştüğü kabul edilebilir:

i. Somut olayda uygulanan veya uygulanması gereken hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yorumuna dayanılmaması

ii. Delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakta arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir muhakemeye dayanmaması veya mantık dışı bir çıkarıma dayanması

iii. Açıkça yanlış olan olguların hükme esas alınması

iv. Somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmemesi

v. Belirli bir hususu ispat ettiğinde kuşku bulunmayan bir delilin açıkça keyfi olarak dikkate alınmaması

vi. Maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılması

Yargılamanın sonucuyla ilgili hususları usule ilişkin bir güvenceye dönüştüren durumlar yukarıda belirtilenlerle sınırlı değildir. Bunlara benzer hâllerde de Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetim yapılabilir. Bununla birlikte belirtilen eksikliklerin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açabilmesi için bunların ayrıca yargılamanın hakkaniyetini zedelediğinin tespit edilmiş olması gerekir (*Ayşe Fahriye Tosun* [GK], B. No: 2021/17663, 23/2/2023, § 44; aynı yönde ilave olarak bkz. *İsmet Murtezaoğlu* [1. B.], B. No: 2018/17312, 18/10/2022, § 40; *Cihangir Akıol* [GK], B. No: 2021/33759, 23/2/2023, § 49).

17. 1111 sayılı Kanun'un 80. maddesinde beraatle neticelenen davalarda tutukluluk süresinin hizmetten sayılacağı belirtilmiştir. Başvuruya konu olayda, Mahkemece yapılan değerlendirmede, başvuru Bülent Erkılıç'ın askerlik hizmeti sırasında yargılandığı davanın beraatle neticelenmediği gerekçesiyle tutuklulukta geçen sürelerin hizmetten sayılamayacağı belirtilmiştir. Bunun üzerine başvuru, istinaf dilekçesinde ceza davasına ilişkin gerekçeli ceza mahkemesi kararını ibraz etmiştir. Karara göre hakkında dava zamanasını dolduğu gerekçesiyle kamu davasının ortadan kaldırıldığı ancak temyizen yapılan inceleme neticesinde başvuru yargılandığı suçun suç olmaktan çıkarıldığı gerekçesiyle beraate hükmedildiği anlaşılmaktadır. Buna mukabil Bölge İdare Mahkemesi tarafından yapılan incelemede, Mahkemece yapılan tespitin doğru olduğu kanaati ile istinaf talebinin reddedildiği görülmektedir (bkz. §§ 4-7).

18. Somut olayda başvuru Bülent Erkılıç'ın lehine sonuç doğurma ihtimali olan Yargıtay 9. Ceza Dairesinin beraate ilişkin hükmü değerlendirmeye alınmaksızın, başka bir ifadeyle böyle bir kararın olmadığı varsayılarak Bölge İdare Mahkemesi tarafından karar verilmiştir. Yargılama hakkı açıkça belli olan hususların değerlendirilmemesi, adil yargılanma hakkının usule ilişkin güvencelerini anlamsız hâle getirmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

20. Başvuru, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2017/2856, K.2018/1557) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruçulara MÜŞTEREKEN, 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin ise başvuruçucu Gülsen Erkılıç'a ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruçuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.